

ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦАТА СЪС СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Инна Иванова

1. Исторически преглед

Един от най-важните критерии за зрелостта и хуманизма на едно общество е отношението му към децата с различни увреждания и към възрастните инвалиди. Още от древността обществото търси отговор на два много важни въпроса, свързани с отглеждането и възпитанието на децата с увреждания: на какво да бъдат научени тези деца и как те да бъдат приети от другите хора. Изминат е много труден път, за да се достигне до най-съвременното схващане, че тези деца са както всички останали, независимо от особеностите в тяхното развитие и специфичните им нужди в обучението. Ето защо, днес те се определят като деца със специални нужди.

Променящото се обществено отношение към децата със специални потребности в развитието си преминава през няколко периода.

През XVIII век френските просветители издигат прогресивни идеи, като дават първоначален тласък за откриване на специалните училища. В Париж е открито първото училище за слепи деца. По-късно пак там възниква и първото специално училище за деца с умствени увреждания. Така, в продължение на повече от двеста години в различни страни се утвърждават специални училища за деца с увреждания, които с годините натрупват опит и оказват своята положителна роля, доказвайки възможността за обучение на тези деца. Те разработват специални методи за обучение и рехабилитация, създават специалисти за работа с деца с различни увреждания. Но паралелно с това, макар и несъзнателно, още със своята поява, те поставят децата с увреждания в изолация, отделяйки ги от здравите им връстници. Обществото поставя рязка граница между здравите деца и децата с увреждания и насочва своите грижи към развитието на специалните институции, които на практика се оказват затворени общности. Сред голяма част от обществото се формира схващането, че децата с увреждания не са като другите, тъй като всичко за тях трябва да бъде много специално.

Независимо от многото „за“ и „против“ създаването на специални училища, обществото продължава да развива грижите си към децата с

увреждания. Така се стига до мнението, че освен от обучение, тези деца се нуждаят от някои улеснения, които да подобрят начина им на живот. В края на XIX век се стига до идеята за създаване на специални закони за защита на инвалидите. По това време се появяват и два типа организации: *организации на инвалиди*, които обединяват самите инвалиди и защитават техните права като съюзи, федерации, дружества и др. и *организации за инвалиди*, създадени от здравите хора в тяхна подкрепа. По този начин се полагат основите на обществена поддръжка в полза на децата със специални нужди и на възрастните инвалиди.

В първите десетилетия на XX век в повечето страни вече има изградена мрежа от специални училища, институции и организации на и за инвалиди. Вече никой не се съмнява, че според своите възможности, макар и в различна степен отделните групи деца с увреждания могат да овладеят общообразователните дисциплини в училищните програми. Но това се оказва недостатъчно, тъй като децата, завършили специалните училища нямат необходимите умения за самостоятелен и независим живот. Това дава основание заедно с общообразователните, да се разработват и рехабилитационни програми, включващи образователни, всекидневни и социални умения.

Идва време, когато усилията се насочват към премахване на изолацията, която пречи на децата със специални нужди да се социализират. В годините след Втората световна война се налага една нова концепция за обучение, рехабилитация и трудоустрояване на деца и възрастни инвалиди – концепция за интеграция. В нея се залага на пълноценното участие на инвалидите в социалния, стопанския, политическия и културния живот на обществото. Развитието на идеята за интеграция довежда до извършване на преход в обучението на деца с увреждания в специални училища, към интегрирано обучение в обикновените училища, под ръководството на специалисти. Същевременно усилията на обществото са насочени и към професионална интеграция.

Макар в наши дни идеята за интеграция на инвалидите към социалния живот да има силна обществена поддръжка, младежите с различни увреждания много трудно се приемат на работа. Стана ясно, че пълноценната професионална интеграция означава не само приемане на инвалидите в обществото, но и тяхното равноправно участие в живота. Това може да се осъществи чрез две изключително важни изисквания:

- 1) Получаване на подходяща професия в условията на определена инвалидност, което означава, че лекарите, педагозите, социолозите и

родителите трябва да отчитат действителните професионални възможности на конкретното дете, без каквото и да било надценяване или подценяване на способностите.

2) Упражняване на подходяща професия толкова качествено колкото и здравите хора. Това е основният критерий за професионална интеграция на младежите с увреждания.

За да могат младежите – инвалиди да отговарят на тези изисквания, обучението и подготовката им за живота трябва да започне от най-ранна възраст, така както и на здравите им връстници. Развитието на знания и умения в различните области осигурява на детето със специални нужди необходимото ниво на самостоятелност и независимост, които може да достигне, според способностите си. Главната цел е то да опознае света, да постигне чувство за контрол над околната среда, за да може по-лесно да се интегрира в нея.

При идентифицирането на децата със специални нужди се използват два основни модела: медицински (категориален) и социален (образователен).

Определено може да се каже, че *медицинският модел* принадлежи на миналото. Според него децата с увреждания по медицински критерий се разпределят на различни категории – слепи, глухи, с умствена недостатъчност и т. н. Този модел вкарва детето в строго определени групи и пуска в обръщение старата терминология, която въз основа на вида на уврежданията прикачва на децата такива общи наименования като неефективни, аномални, недъгави, а също така и специфични етикети – слепи деца, глухи деца, бавноразвиващи се деца и т. н. Това пречи на обществото не само да възприеме тези деца като всички останали, но и не съдейства за изграждане на положително отношение към тях. Етикетът комплексира самото дете и му пречи да функционира нормално, като го отделя от другите. За голямо съжаление, тоталното влияние на този модел у нас в продължение на дълги години поддържаше специалните училища и другите затворени институции като единствена алтернатива за тези деца. Това обяснява и цялостното изоставане в областта на интеграцията.

Образователният социален модел се разделя със старата терминология и коренно променя подхода за идентификация на деца с различни увреждания. Според този модел обикновеното масово училище трябва да бъде отворено за всички деца, независимо дали имат или нямат увреждания. Тук се използва само една обща категория – трудности в

обучението. Едно дете със зрителни увреждания може да се учи в обикновено училище като всички останали, но неговият различен проблем може да се състои в това, че поради слабото си зрение, то ще трябва да използва различни видове оптични средства, а ако има тотална слепота, да се обучава на брайлов шрифт. Детето с увреден слух ще трябва да се научи да общува с другите, но по специфичен начин, наложен от неговото увреждане. Докато понятието деца с трудности поставя ударението върху проблемите в общуването, то формулировката деца със специални нужди има предвид специфичните потребности от обучение.

2. Специалното образование – международни принципи и българско законодателство

2.1. Международни принципи, отнасящи се до образованието на деца със специални образователни потребности

1. Всяко дете има право на образование (Всеобща декларация за правата на човека, Световна декларация за образование за всички, Декларацията и Рамката за осъществяване на образованието за деца със специални образователни нужди от Саламанка (“Рамка за действие”), Международен пакт за граждански и политически права, Конвенция на ООН за правата на детето, Европейска конвенция за правата на човека). Това право е неотменимо (Декларация от Саламанка).

2. Децата трябва да има равни възможности, включително за постигане и поддържане на приемливо ниво на образование (Всеобща декларация за правата на човека, Световна декларация за образование за всички, Стандартни правила на ООН, Декларация и рамка за действие от Саламанка за специалното образование, Международен пакт за граждански и политически права, Конвенция на ООН за правата на детето, Европейска конвенция за правата на човека).

3. В училищата трябва да се обучават всички деца, независимо от техните физически, интелектуални, социални, емоционални, езикови други различия (точка 3 от Рамката за действие, правило 6 от Стандартните правила на ООН). Образованието трябва да бъде адаптирано към нуждите на детето, а не детето да се пригажда към възприетите нагласи за скорост и характер на процеса на обучение (точка 4 от Рамката за действие).

4. Всички деца трябва да учат съвместно винаги, когато това е възможно, независимо от трудностите или различията (точка 7 от Рамката за действие).

5. В интегрираните училища децата със специални образователни нужди трябва да получават всякаква допълнителна помощ, която е необходима за осигуряване на ефективното им образование (точка 8 от Рамката за действие).

6. Всяко дете с увреждания трябва да може да посещава кварталното си училище. Изключения от това правило са възможни единствено с оглед на особеностите на конкретен случай и при условие, че специалното училище може да задоволи нуждите на детето (точка 18 от Рамката за действие).

7. Всяко планиране на образованието и неговото финансиране трябва да утвърждава интегрираното образование (точка 23 от Рамката за действие).

8. Учебната програма трябва да е адаптирана към нуждите на детето, а не обратно. Това означава, че децата трябва да предоставят различни програми за обучение в зависимост от интересите и възможностите на децата (точка 28 от Рамката за действие).

9. Оценяването на учениците трябва да отразява постигнатия от тях прогрес в обучението, да идентифицира трудностите и посочва начини за тяхното преодоляване (точка 31 от Рамката за действие).

10. Трябва да съществуват служби за подпомагане на образованието на децата със специални образователни нужди, които подкрепят и съдействат както на самите деца, така и на техните родители и учители (точка 49 от Рамката за действие).

11. Държавата трябва да децентрализира планирането, наблюдението и оценката на образователните методи за деца със специални образователни нужди (Декларация от Саламанка).

2.2. Законодателна рамка на образованието за деца със специални образователни потребности

Съгласно Закона за закрила на детето от 2007 г.², държавата има задължение да оказва специални закрила на децата с увреждания. Това задължение в областта на образование е намерило израз в съществуването на специални разпоредби в законодателството, уреждащи достъпа на тези деца до образование.

Законът за народната просвета вмениява задължение на масовите училища да създават условия за включването в тях на деца с хронични заболявания и на деца със специални нужди. Специален закон – Закона за интеграция на хора с увреждания³ – урежда в по-големи детайли

осъществяването на интегрирано образование. С него законодателят прави опит да последва насоките на демократичното образование по света.

ЗИХУ издига интегрираното образование като основна форма на образование в страната. Интегрираното обучение трябва да се осъществява в общи и специални паралелки в предучилищните детски заведения, общообразователните училища, професионалните училища и професионалните гимназии. Методи на интеграция са:

1. провеждане на целенасочено съвместно възпитание на здрави деца и деца инвалиди;
2. адаптирани учебни програми, методики и организация на учебния процес;
3. приспособяване на училищната и околната среда;
4. използване на специализиран квалифициран персонал;
5. въвеждане на социално-психологически услуги и приобщаване на семействата за активно участие в образователно-възпитателния процес.

ЗИХУ признава също правото на интегрирано обучение за професионална квалификация (начална професионална подготовка, повишаване на квалификацията и преквалификация) на лицата с увреждания в трудоспособна възраст.

2.3. Организация на специалното образование

Законът за народната просвета предвижда създаването на специални детски градини, училища и обслужващи звена за деца с хронични заболявания и за деца със специфични образователни нужди⁴.

2.3.1. Детски градини

Децата с увреждания или специални образователни потребности могат да посещават масовите (в група до четири деца) или специални детски градини. Последните са профилирани за деца със: умствена изостаналост; увреден слух; езиково-говорни нарушения (алалия, заекване, дизартрия, ринолалия); хронични заболявания и физически увреждания. Дейността в специалните детски градини се организира и осъществява съгласно държавното образователно изискване за обучението на деца с хронични заболявания и/или със специфични образователни потребности.

2.3.2. Специални училища

Децата със специални педагогически потребности могат да се обучават в масовите държавни и общински училища (до пет ученика с хронични заболявания, с физически и сензорни увреждания в паралелки⁵ или в

специализирани паралелки) в или в специалните държавни училища. Подборът, насочването, приемането и обучението на учениците в специалните училища и в паралелките се осъществява съгласно държавното образователно изискване за обучението на деца с хронични заболявания и/или със специфични образователни потребности.

Съществуват два типа специални училища – за малолетни и непълнолетни, извършители на противообществени прояви (или за които съществува опасност за извършването на такива прояви) и за деца с увреждания и със специални образователни нужди. Постъпването в специалните училища за деца с увреждания става по желание на родителите или настойниците на децата. Настаняването специалните училища за деца с девиантно поведение е вид възпитателна мярка и родителите нямат възможност за избор. Видовете специалните училища:

1. с хронични заболявания – оздравителни и болнични;
2. със сензорни увреждания – с увреден слух, с нарушено зрение;
3. с езиково-говорни нарушения – логопедични;
4. с умствена изостаналост – помощни;
5. с множество увреждания;
6. с девиантно поведение – възпитателни училища-интернати и социално-педагогически интернати.

Децата с увреждания или специални педагогически потребности могат да се обучават в дневна сесийна форма на обучение или индивидуални или самостоятелни форми. Самостоятелната форма за обучение се организира за ученици в задължителната училищна възраст, които по здравословни причини не могат да се обучават в дневна форма на обучение. Условието и редът за организиране и провеждане на изпитите при тази форма се определят със заповед на директора на училището.

Освен специални училища могат да съществуват и специални паралелки към масовите общообразователни и професионални училища и гимназии. В тях могат да се приемат ученици в паралелки до 5 ученици с хронически заболявания, с физически и сензорни увреждания⁶.

Учебните планове на специалните училища трябва да са съобразени със здравословното състояние или със социалния статус на учениците. Те се утвърждават от министъра на образованието и науката.

Преместването на учениците от специални в масови училища става по два начина със и без полагане на приравнителни изпити. Изпитите биват приравнителни в общия случай и изпити за определяне на достигнатия общообразователен минимум за клас, етап или степен на образование при

условия и по ред, когато се касае за преместване на ученици от помощни училища в масови училища⁷.

Учениците, завършили VIII клас в специални училища, получават два вида удостоверения. Когато образователните изисквания за обучението са били като тези на масовите училища, тогава децата получават свидетелство за основно образование. Когато образователните изисквания за децата в специалните училища се различават от тези на масовите, какъвто е случаят с децата с умствена изостаналост, училището издава удостоверение за завършен VIII клас съгласно държавните образователни изисквания за обучението на деца с хронични заболявания и/или със специфични образователни потребности и за документите за системата на народната просвета⁸. На ученици, навършили 16 години, които напускат училището, се издава удостоверение за завършен клас⁹.

Единствено децата с увреден слух и зрение могат да продължат обучението си в специални училища след завършване на VIII клас за получаване на средно образование. Приемането става по утвърден държавен план-прием.

Другите деца с увреждания или специални образователни нужди, които са завършили основно образование, трябва или да продължат в масова гимназия, или в професионално училище/гимназия/колеж като приемането на последните места отново става по утвърдения държавен план-прием или в социално учебно-професионални заведения (СУПЗ). При завършване на общообразователно училище те получават свидетелство за средно образование.

2.3.3. Професионално образование

Професионалното образование и обучение е достъпно за всички деца, включително тези със специални образователни потребности. Член 32 от Закона за професионалното образование и обучение посочва, че за последните се организира професионално образование и професионално обучение по програми, съобразени със съответното им увреждане¹⁰. Законодателят отделя лицата с хронични заболявания, с физически увреждания, със сензорни увреждания, децата с интелектуална недостатъчност, децата с девиантно поведение. Всички тези групи лица с изключение на децата с интелектуална недостатъчност се обучават по програмите за професионално образование или за професионално обучение по професии или по част от професии, обучението и упражняването на които са подходящи за здравословното им състояние. Децата с интелектуална недостатъчност се обучават по програми за професионално обучение по част от професия или по професия за придобиване на първа степен на професионална квалификация. Министерството

на образованието и науката и Министерството на здравеопазването определят професиите, по които различните групи деца могат да се обучават.

При завършване на професионалното образование се получава свидетелство за средно образование и свидетелство за професионална квалификация и/или правоспособност, а при професионалното обучение – свидетелство за основно образование или документ за завършен клас от средно образование и свидетелство за професионална квалификация и/или правоспособност.

2.4. Компетентни органи за осъществяването на образованието на деца със специални педагогически потребности

Компетентните органи за осъществяването на образованието на деца със специални педагогически потребности са:

2.4.1. Министерски съвет

Министерски съвет има задължение да провежда държавната политика за интеграция на хората с увреждания. ЗИХУ предвижда като една от формите за защитата, рехабилитацията и социалната интеграция осигуряването на условия за образование, професионално ориентиране и професионална квалификация.

2.4.2. Министерството на образованието и науката

По отношение на децата с увреждания Министерството на образованието и науката има задължение да осигури:

1. разработване на учебни програми за интегриране;
2. снабдяване с безплатни учебни помагала, технически средства за обучение, съвременни технологии, необходими за целите на специалното образование, както и със специфични индивидуални приспособления и пособия, подпомагащи учебния процес до завършване на средното им образование.

МОН има задължение да създава условия за създаване на фондове за стипендии за деца с хронични заболявания и за деца със специфични образователни нужди. То има също задължение за осигуряването на допълнителни образователни възможности за ученици, застрашени от отпадане от училище.

2.4.3. Общините

Тъй като Закона за народната просвета вменява задължение на масовите училища да създават условия за включването в тях на деца със специални образователни нужди, това задължение фактически лежи върху общините, тъй като те финансират общинските детски градини и училищата.

2.4.4. Центровете за социална рехабилитация и интеграция на лица в неравностойно социално положение (ЦСРИ)

Наредба 4 от 1999 г. посочва, че ЦСРИ предоставят рехабилитация, социално- правни консултации, насочване към заведения за социални услуги, образователно и професионално ориентиране и обучение на лица с умствени затруднения в професионални умения. Тези услуги се предоставят на деца с изоставане в развитието; деца и възрастни със сетивни увреждания; деца с отклонение в поведението; деца и възрастни с физически увреждания; лица с различна степен на умствени затруднения и други посочени в закона.

3. Структури извън системата на народната просвета, предоставящи образователни услуги

В България съществуват институции, предоставящи образователни услуги извън системата на народната просвета. Такива са домовете за деца и младежи с умствена изостаналост и социално учебно-педагогическите заведения.

1. Домове за деца и младежи с умствена изостаналост (“ДДМУИ”)

ДДМУИ се посещават от така наречените “необучаеми деца” – термин, с които се определят децата, за които законът посочва, че не се приемат в специални училища и специалните учебно-възпитателни заведения. Съгласно Инструкцията №6 на Министерството на народната просвета и Министерството на народното здраве¹¹ това са деца с:

1. Тежки характерови отклонения (психопатия, характеропатия), с чести и големи епилептични припадъци и психични еквиваленти.

2. Шизофрения или друга психоза, при която заболяването им пречи за включване в детски и ученически колектив.

3. Тежки нарушения на двигателната сфера, които затрудняват самообслужването им.

4. Умствена недостатъчност в по-тежка степен, както следва:

а) в помощни училища и детски градини от умерена (имбецили), тежка и дълбока олигофрения

б) в учебно-възпитателни заведения за деца и ученици с нарушения в слуха или зрението и умерена, тежка и дълбока олигофрения

5. Сляпо-глухонеми

Съгласно горната инструкция в помощните детски градини и помощните училища освен горе посочените деца не се приемат и:

- а) деца и ученици с временни задръжки в психофизическото си развитие, педагогически занемарени, астенични, инфантилни и други;
- б) деца и ученици с умствени възможности на границата между норма и патология (рубрика 310 по Международна класификация на болестите).

Тези заведения са на подчинение на Министерството на труда и социалната политика и са уредени в Наредба № 4 от 16 март 1999 г. В зависимост от времето, през което се извършват социални услуги, те могат да бъдат дневни или целогодишни.

2. Социално учебно-професионални центрове (“СУПЦ”)

СУПЦ са създадени са чрез Постановление 63 на МС от 11 април 1991 година. Социалните учебно-професионални центрове са юридически лица на бюджетна издръжка, подчинени на общинските служби за социално подпомагане в общините, на териториите на които се намират. Организационно-методическото ръководство на цялостната дейност на СУПЦ се осъществява от Министерството на труда и социалната политика. Съвместно с Министерството на образованието и науката и Министерството на здравеопазването се утвърждават учебни планове и програми за обучение и квалификация на курсистите и следи за правилното им прилагане.

СУПЦ осигуряват професионална квалификация и преквалификация на лица с определена група инвалидност, с лека умствена изостаналост, със сетивни увреждания, на възраст от 14 до 35 години в подходящи за тях професии. В СУПЦ могат да се предоставят социални услуги и на деца над 14-годишна възраст от семейства в неравностойно социално положение. Това означава допускане на обучение в специални заведения на деца със специални нужди и деца в неравностойно социално положение.

СУПЦ са на пълен пансион. Децата, които живеят в същото населено място, могат да ползват пансиона по желание. Броят на курсистите в една учебна паралелка (клас) е от 6 до 11 души, а на възпитателските групи – от 12 до 22 души.

Финансирането на дейността на СУПЦ се извършва чрез републиканския бюджет и бюджетите на общинските съвети. Последните осигуряват необходимата материално-техническа база.

За да се оцени доколко една образователна система е добра за образованието на децата със специални нужди, трябва да се прецени дали тя отговаря на няколко основни критерии. И те са следните:

1) Право на образование

И най-увреденото дете има право на образование и рехабилитация. За голямо съжаление този критерий често бива пренебрегван.

2) Хуманизъм в обществото

Хуманното общество към децата с увреждания не е административна наредба, а повик на сърцето на тези, които са призвани да ги обучават. Професионалистите знаят, че хуманизъм не означава сълзлива сантименталност в отношението към детето, а голяма любов и истинска човешка загриженост.

3) Право на равни възможности

Всички деца, независимо какви са те, трябва да имат равни стартови възможности и шансове.

4) свободен достъп до обществения живот

Преди всичко, това означава обучение на децата с увреждане в най-малко ограничаваща околна среда, с цел те да бъдат подготвени за активно участие в живота на обществото. Същевременно обществото е длъжно в максимална степен да се стреми към премахване на бариерите, затрудняващи участието на децата със специални нужди в социалния живот. Има три вида бариери. *Социалните* ограничават достъпа до информация и физическия достъп до околната среда, *икономическите* касаят финансирането на специалното образование и данъчните преференции, а *културните* – затрудняват достъпа до определени експонати в музеи и изложби, до масмедияте, библиотечните улеснения и т.н.

Обществената подкрепа в образованието и живота на децата със специални потребности има решаващо значение за тяхната реализация като личности и професионалисти. Неправилно е мнението, че държавата трябва да се грижи за всичко, включително и за проблемите на инвалидите, а обществото да играе ролята на пасивен наблюдател. Напротив, сериозните успехи в образованието и развитието на децата с увреждания в развитите държави се дължат особено на силната обществена подкрепа. От голямо значение е равнището на жизнения стандарт на едно общество. То определя възможностите на обществото за финансова подкрепа на мероприятията за подпомагане, като набиране на средства чрез дарения и други форми, за изграждането на материални и финансови бази за развитие и реализация на децата със специални нужди, но в основата на цялостната обществена подкрепа все пак си остава преди всичко хуманизмът, като основен градивен елемент на човешките взаимоотношения.

БЕЛЕЖКИ

¹ The Salamanca Statement and the Framework for Action on Special Needs Education. UNESCO (1994) World conference on special needs education: Access and Quality, Final Report, Paris: UNESCO.

² Обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г.

³ Обн., ДВ, бр. 31 от 13.04.2007 г.

⁴ ЗНП и неговият Правилник не дават определение на термина “специални образователни нужди”. Законът използва и термина “специални образователни потребности”, очевидно като синоним.

⁵ Член 50 ал. 6 Правилник за прилагането на ЗНП.

⁶ Член 50, алинея 6 от Правилника за прилагане на ЗНП.

⁷ Член 51, алинея 5 и 6 от Правилника за прилагане на ЗНП.

⁸ Член 46 от Правилника за прилагане на ЗНП.

⁹ Член 55, алинея 2 от Правилника за прилагане на ЗНП

¹⁰ Законодателят говори за “лицата със специални професионални потребности”.

¹¹ Инструкция за приемане на деца и ученици с телесни или психически недостатъци в специални училища и специални учебно-възпитателни заведения от 18 март 1977 г.

ОСНОВНИ НАСОКИ В ПСИХОАНАЛИТИЧНО ОРИЕНТИРАНАТА РАБОТА С ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

ИННА ИВАНОВА

Резюме

Психоаналитично ориентираната работа с деца поставя акцент върху *идеята за партньорство* и специфичните начини, по които родителите и специалистите се превръщат в партньори на детето.

Терапевтичната работата се опира на клиничните прояви – начина по който субектът се изразява, отношенията му с обектите, странните партньори.

Симптомът се превръща в централен момент на срещата между детето и терапевта, но той се разглежда не само в медицински смисъл, а като специфична точка на страдание за отделния субект в три основни измерения – Въображаемо, Реално и Символично.

Условията за работа, които терапевтът изгражда са начините, по които детето ще може да си послужи с присъствието и отсъствието, с погледа към него, с думите. Това не е клиника на наблюдението, а клиника под трансфер –

клиника на споделения жизнен опит, на недоразумението, защото никой от двамата не знае предварително какво влага в тази връзка, каква черта от Другия детето ще вземе, за да се конструира като субект.

EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

INNA IVANOVA

Summary

Over the last few years in the educational system of Bulgaria are made important changes, aimed at integrating children with special needs. The Ministry of Education and Science made synchronize their legislation accordance with the requirements of the European Union, thereby improving educational standards and work towards quality education.

In the past in Bulgaria is applied the so-called “medical model”, aimed at determining disability, or handicap violations suffered in the process of physical, mental or sensory development of children. According to this approach, children are distributed in different groups depending on their disability and the education is made in special programs prepared by teachers with specific approaches and teaching methods.

Nowadays more and more requires so-called “social model”, which takes into account the educational needs and potential of children learning and the various environmental impacts. The term “children with special needs”, that includes all children with disabilities and difficulties, already found its definition in the legal educational system.

In Bulgaria, the education of children with special needs shall be governed mainly by the Education Act, which provides for the establishment of special kindergartens, schools and service units for children with chronic illnesses and children with special educational needs.

Competent authorities to implement the education of children with special educational needs are: Council of Ministers, Ministry of Education and Science, Municipalities, Centers for social rehabilitation and integration on people of disadvantaged social status. In Bulgaria there are institutions providing educational services outside the system of public education. These include homes for children and young people with mentally retarded and educational and socio-educational institutions.

For the realization of children with special needs as individuals and professionals must take care not only state, and the society in which they are born, live and in which they want to achieve.